

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสร้างกำลังคนของประเทศให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ บทบาทของการศึกษาจะแทรกซึมเข้าไปในกระบวนการถ่ายทอด ค่านิยม และเจตคติให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตามความจำเป็นเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และมาตรฐานการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และบทบัญญัติที่ว่าด้วยเนวการดำเนินการของหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดชัดเจนในหมวด 4 ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาตินี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการซึ่งเป็นแกนหลักโดยประสานความร่วมมือกับกรม กอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งประกาศใช้เมื่อ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 และในเดือน พฤษภาคม ปีการศึกษา 2545 ได้เริ่มใช้หลักสูตรที่ประกาศใหม่ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรฯ ประมาณ 2,000 โรงเรียน และเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ครอบคลุมทุกโรงเรียนในทุกสังกัดจำนวนประมาณ 40,000 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2547 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 2)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการปฏิรูประบบการจัดทำหลักสูตรการศึกษาของไทย เพราะรูปแบบของการจัดทำหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลง ที่เด่นชัดในสองระดับคือหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณธรรม ของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย และความเป็นสากล ซึ่งหลักสูตรแกนกลางนี้ก็จะประกอบและทิศทาง ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กรมวิชาการ. 2544 ข : 1)

ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหารการศึกษา คณะกรรมการการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาจากภาครัฐและเอกชน นักการเมืองท้องถิ่น พระสงฆ์ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน นอกจากนี้ ยังได้มีการประชุมเสวนาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกภูมิภาค ในรูปแบบต่าง ๆ จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก เอกสารรายงานการวิจัย และการประชุมสัมมนาต่างๆ สรุปประเด็นปัญหาที่สำคัญๆ ที่ต้องเร่ง ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข โดยด่วน ดังนี้ (พระมหาศรีวราภรณ์ ทองดี. 2547 : เว็บบอร์ด) คือ

1) ด้านการจัดสาระการเรียนรู้พื้นฐาน พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ในแต่ละกลุ่มสาระแน่ม/มากเกินไป เนื่องจากสถานศึกษายึดเอกสารสาระการเรียนรู้แกนกลาง เป็นหลักในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไม่ได้มีการนำไปเลือก/ปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ/ บริบทของแต่ละสถานศึกษา นอกจากนี้สถานศึกษาบางแห่ง กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละปี ให้ผู้เรียนได้เรียนทุกสาระในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ส่งผลให้เนื้อหาสาระแน่ม 2) ด้านการจัด โครงสร้างเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐาน สาระการเรียนรู้เพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน พบว่า สถานศึกษาส่วนหนึ่ง กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ยังไม่สอดคล้องกับ หลักการ/แนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละช่วงชั้น การจัดโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา ต่าง ๆ สถานศึกษาส่วนใหญ่ จัดสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ทั้ง 8 กลุ่มมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ค่อนข้างน้อย 3) ด้านมาตรฐานการเรียนรู้ พบว่า มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น บางมาตรฐานใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความซ้ำซ้อน ภาษาไม่ ชัดเจนบางมาตรฐานกำหนดรายละเอียดมากเกินไป 4) ด้านการกำหนดรหัสวิชา พบว่า สถานศึกษา แต่ละแห่งได้มีการกำหนดระบบรหัสวิชาสำหรับรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมตามหลักสูตร สถานศึกษาหลากหลายมีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันไป ซึ่งทำให้ไม่สามารถสื่อสารกันได้ว่า ระบบรหัสวิชาที่แต่ละสถานศึกษากำหนด เป็นรายวิชาพื้นฐาน หรือเพิ่มเติม โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 4 ซึ่งเป็นช่วงชั้นที่มีความเชื่อมโยงกับการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2546 : 5) ที่กล่าวว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละ โรงเรียนเกิดปัญหาความไม่ชัดเจนและความไม่หนึ่งของหลักสูตร มีลักษณะที่กลับไปกลับมา ทำให้ ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความสับสน สุกทัยเมื่อครูหันไปยึดเนื้อหา สาระเป็นหลัก เกิดปัญหา การขัดแย้ง ทำให้เด็กได้รับผลกระทบต่อการปรับตัว หรือที่ระบุถึงการบูรณาการทุกส่วน ในขณะที่ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจ กระทั่งความพร้อมและศักยภาพของ โรงเรียนเอง นอกจากนี้ ผลกระทบบางส่วนนั้นมีผลมาจากเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรแกนกลางที่มากเกินไปมีลักษณะ ซ้ำซ้อนไม่ชัดเจนในกรอบปฏิบัติจริง จึงเกิดปัญหาขึ้นจากความไม่พร้อมในตัวครูและโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จำนวน 319 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2548 : 5) บุคลากรในสถานศึกษาจะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดผลประเมินผล เพื่อให้มีความรู้และสามารถจัดกิจกรรมการเรียน ตลอดจนสามารถวัดผลประเมินผลการเรียนได้ถูกต้อง และเพื่อเป็นต้นแบบในการถ่ายทอดความรู้สู่คณะครู ภายในสถานศึกษา แต่เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรใหม่ที่ใช้ครบทุกช่วงชั้นเรียนเป็นปีแรก ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานต่าง ๆ หลายประการ เช่น ความรู้ ความสามารถของบุคลากร การย้ายและการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องจากครูผู้สอนจะคุ้นเคยกับการนำหลักสูตรกลางไปใช้ แต่ปัจจุบันครูจะต้องเป็นผู้จัดทำหลักสูตรขึ้นเอง ปัญหาที่ครูยังไม่เคยมีประสบการณ์ ยังมองภาพไม่ชัดเจนตั้งแต่มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และกระบวนการวัดผลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ กล่าวว่า จากการประเมินสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา มีข้อสรุปชัดเจนว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ยังเข้าใจไม่ค่อยตรงกัน และภาพในการดำเนินงานของการจัดการศึกษาหลังการปฏิรูปก็ยังไม่เปลี่ยนไปจากเดิม (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. 9 สิงหาคม 2548)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2549 จึงต้องการทราบถึงสภาพปัญหาในการใช้หลักสูตรของผู้บริหาร ครูผู้สอน เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหา ในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีขนาดสถานศึกษาและสถานภาพต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

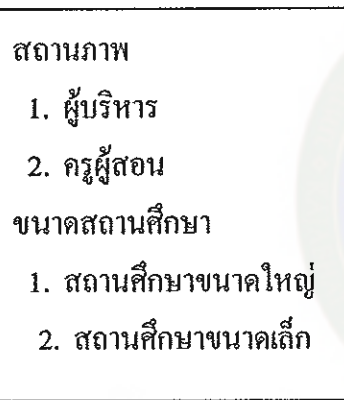
สมมติฐานการวิจัย

ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีขนาดและสถานภาพต่างกัน แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

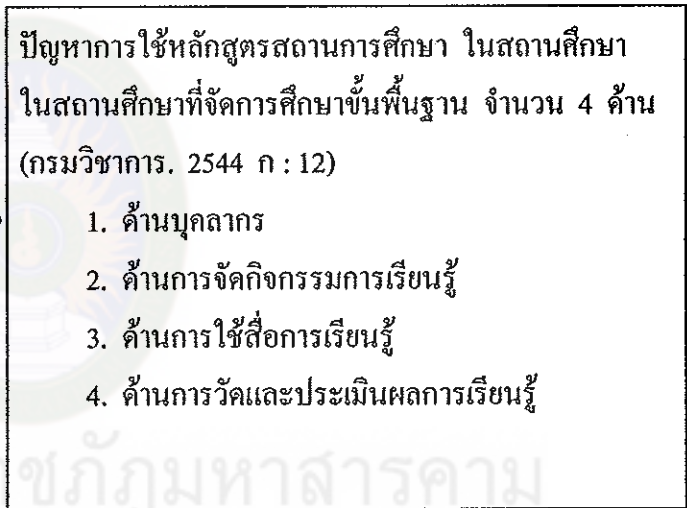
กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จากสถานศึกษา 319 โรง จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก 251 โรง ขนาดใหญ่ 68 โรง เป็นผู้บริหาร 413 คน ครูผู้สอน 3,478 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2548 : 5)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากนั้นเปิดตาราง เครื่องซี

ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การนำกระบวนการวิจัยมาแก้ปัญหาในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยเฉพาะการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้มีความพร้อมและเรียนรู้ตามศักยภาพ ความรู้ความสามารถ คิดค้นด้วยตนเอง ที่เป็นกระบวนการเน้นให้ผู้เรียนได้คิด แก้ปัญหาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงตามวิถีทางของระบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

2.3 ปัญหาด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นเหตุขัดข้องหรืออุปสรรคในการใช้เครื่องมือของการเรียนรู้ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคนิควิธีการ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

2.4 ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง อุปสรรค ข้อขัดข้องเกี่ยวกับการวัดและประเมินการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นเหตุขัดข้องหรืออุปสรรคในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล การกำหนดระยะเวลาขั้นตอนและวิธีการในการวัดและประเมินผล การนำผลการประเมินมาวางแผนในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การวิเคราะห์ผลสรุปจากการประเมินเพื่อหาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอน การสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดผล การทดสอบภาคปฏิบัติ และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

3. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในปีการศึกษา 2549

4. ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในปีการศึกษา 2549

5. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การตีความและกำหนดรายละเอียดในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุด รวมทั้งการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา

เพื่อให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

6. สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน

(ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. 2546 : 5)

7. สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป

(ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. 2546 : 5)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้วางแผนปรับปรุง
แก้ไขและพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY